

Vabilo na naročbo za l. 1895.

„Viribus unitis — z združenimi močmi.“

S prelepim geslom našega svetlega cesarja vabimo na naročbo novega letnika; rekli bi pa rajši, da vabimo na novo delo v novem letu. Saj tudi drugega namena nima naš list, kakor da budi rojake na delo.

Nekateri mislijo, da je naš list samo za lahkožive ljudi, ki nimajo nič dela, a preveč časa in denarja. Takim lahko zatrjujemo, da se naši sodelavci in naše uredništvo mnogo trudijo za dobre izdelke. V listu ne ponujamo igrač, ampak dobro premišljene stvari, v katerih umen človek lahko spozna dober namen, pridnost in duševno vrednost.

Za trdno smo uverjeni, da je naš list v katerem koli oziru tako potreben, kakor oni, ki se sklicuje na to, da je najbolj potreben in dober. List naš hoče Slovence vnemati za delo in napredek po vzorih večne Resnice in Lepote.

Ko bi bil lastnik „Dom in Svet“-a milijonar, izdajati bi hotel Slovincem list brezplačno. A ker ne zna delati zlata in tudi ne čarati, potrebuje podpore.

Večkrat smo povedali, da pri listu ne iščemo gmotnega dobička in ne iščemo hvale zase, pač pa hvale za naš narod in sadov na polju našega napredka. Jedno samo podobo damo napraviti, in povzame nam večkrat naročnino osmerih, deseterih in še več naročnikov, in tiskovnih stroškov za jedno pōlo ne preplača 29 dijaških naročnikov. Kar dobimo za list, to tudi vestno damo za list.

Zaupajoč na pomoč božjo in dobra srca naših rojakov smo naredili za novi letnik lep, a težak načrt. Tisoče in tisoče žrtvujejo Slovenci za razne namene. Videli bomo, ali hočejo umevati tudi naše delo.

Naše delo bo resnobno delo. Kar je zares važno, potrebno, koristno, to bomo obdelovali v leposlovju in v znanstvu. In s tem, da bodo naročniki list marljivo čitali in ga drugim dajali čitati, opravljali bodo ono delo za slovensko prosveto, kateremu naj so posvečene naše skromne moči.

Slovenci! Kakor jedna družina delajmo za lepe in resnične vzore! Z združenimi močmi!

Uredništvo in lastništvo „Dom in Svet“-a.

Vprašanje nad vprašanje!

Brez števila vprašanj je dandanes na dnevnem redu. Jeden vpraša to, drug drugo; vsakateri hoče dobiti odgovor. Tudi cele vrste ljudij vprašujejo: národi in stanovi vprašujejo in čakajo odgovora; vprašujejo vladarji in vprašujejo podložniki.

Zaradi tega govorimo in pišemo toliko o „vprašanjih“, n. pr. o socialnem ali družbenem vprašanju, o ženskem vprašanju, o volitvenem vprašanju, o vshodnem vprašanju, o valutnem vprašanju, pa tudi o verskem vprašanju. Zakaj?

Zato, ker so te stvari take, da ne vemo odgovora ali da ga mnogi ne vedó. Bog vsevedni pa ne pozna nobenega vprašanja. Ljudje namreč ne znajo prav urediti človeške družbe, ne znajo dati vsakomur svojega, ne znajo določiti vsakomur pravic . . . itd. Zato vedno in vedno le vprašujejo.

Mnogi pa dobro poznajo odgovor, toda ker jim ni ljub in prijeten, imajo vprašanje rajši kakor odgovor. Dokler niso še določene pravice, dá se delati, kakor se komu ljubi. Ko je pa stvar dognana, treba se je udati.

Mnogi se delajo nevedne in poprašujejo zato, da se lepše izgovarjajo. Tat, ki je ukradel uro in bil zasačen, vprašal je radovedno: „Ali je vaša? oprostite, nisem vedel.“

Rečemo lahko, da je dandanes brez števila takih prikritih in zvijačnih vprašanj. Ljudje vedó mnogokrat dobro, kaj je pravo in kaj ni, a vendar poprašujejo.

A za to nam ni toliko. Tu bi radi le povedali in naglašali, da je jedno vprašanje pred vsemi drugimi, katero treba pojasniti najprej, potem šele moremo pojasnjevati druga.

Zares smešno je, kako se prepirajo učene in neučene glave o socialnem, o kulturnem, o národnem vprašanju, predno so še dogovorile o tem, kaj je resnica in pravica. Če nasprotnik trdi, da ni nobene resnice, ali naj meni priznava, da je resnica to, kar govorim jaz?

Silno žalostno je, da se dandanes hočejo dognati vsa taka vprašanja s silo. Kdo tega ne ve? Pa tudi drugače ni mogoče. Dokler se ne dogovorimo o podlagi teh vprašanj, govorimo zastoj o vprašanjih samih. In ker se ne

moremo sporazumeti po pameti, treba je s silo, s pestjo. Kdor bolj udari, ta je dognal pravico; kdor obnemore, ta je izgubil pravo in pravico.

In vendar tako ne sme biti. Človek ima um in pamet, da spozna, kaj je pravo in dobro; jezik imamo, da se pomenimo, ne pa pestij za to, da se pobivamo.

Kdor to pomisli, razvidi, da bi vsa ona vprašanja ponehala in se razgubila sama ob sebi, ko bi hoteli domeniti se o glavnem vprašanju. Katero pa je to?

Glavno vprašanje med vsemi drugimi je — versko vprašanje, namreč: katera vera je prava, katero prepričanje je resnično. Glavno vprašanje je to, ali je človek sam svoj, ali pa stvar božja; ali je samo kup blata, ali ima tudi dušo; ali ni po smrti nič, ali je še življenje. To so vprašanja, ljudje božji, za katera se Vam treba pobrigati, ne pa najprej za zmedene teorije socialistov!

Kdor je prepričan o Bogu, duši, nesmrtnosti, ta vé prav dobro, kako treba odgovoriti vprašanju kateremukoli. Bog je resnica in pravica: po njem se treba ravnati, da smo dobri in srečni. V tem odgovoru je vse jasno kakor v belem dnevu.

Kdor ne pripoznava Boga za gospodarja, ta tudi človeka ne pripoznava za gospodarja in ne nobene oblasti. In takemu bi dokazovali, da mora biti pokoren državi ali cerkvi?

Versko vprašanje je bilo vedno in bo tudi vedno najimennitnejše za človeka tukaj na zemlji. V tem vprašanju sta dve stvari, ob katerih se vrti kakor ob stečajih vsa modrost človeška: Bog in človek.

Da, pra-staro je to vprašanje, najstarejši zgodovinski spomeniki nam pravijo o njem.

A tudi novo je, vedno in obče zanimivo, kakor bi se bilo šele sedaj razglasilo človeštvu.

Z neumevno silo se trudijo dandanes mogočneži, da bi versko vprašanje zatrl. Naznanjajo vsakomur, da je vera že v poslednjih izdihljajih.

Toda pomisliti nečejo, da narava človeška je neizpremenljiva. Če je bilo nekdanj versko vprašanje prvo, dá se morda dandanes za nekaj časa potlačiti, a zadušiti se ne dá.

Pa kako grozno krivično ravnajo zoper svojo pamet oni, ki se ogibajo verskega vprašanja! Saj imamo pamet, da spoznavamo resnico. V veri treba povedati najprej, ali je resnica, da je Bog in da je duša nesmrtna. Torej se gre v veri za resnico in sicer za najvišjo resnico, ali najgroznejšo zmoto.

Ali je naša vera resnična, ali je pa samo zmota, ali celó hudobna prevara? Do dna, do dna!

Kdor samo vpraša, ali pa ošabno odkimuje: „Ne vem, ne vem“, ta je ali velik nespametnik, ali pa ohol domišljavec.

Versko vprašanje mora zopet priti na površje in sicer tako, da se zanimamo zanje z vsemi duševnimi močmi, da spravimo na dan resnico, da se o njej trdno prepričamo in potem po njej ravnamo.

Gotovo je to: Naša katoliška vera je ali resnična, ali ni. Jedno ali drugo se mora dati dokazati. Laž se mora dati zaslediti in pribiti na sramotno desko, in resnica se mora dati spoznati, da jo povzdignemo na svečnik.

Kdo je dokazal, da je naša vera lažniva? In kdor more to dokazati, naj stopi kot duševni Golijat na bojišče in naj pobije vse dokaze, ki zagovarjajo našo vero: Naj stopi! V tem boju ne more nihče ničesa izgubiti. Zakaj prevaro izgubiti — to ni izguba; resnici se dati premagati, to je najslavnejša zmaga.

Versko vprašanje mora zopet na površje, a v miru. V Turinu so neverci napravili nedavno sramotilno igro, v kateri so naravnost smešili Kristusa. Take órgije so sramota ne samo devetnajstega veka ampak celega človeštva. Na ta način, s sramotenjem ali s silo ali z zaničevanjem ne pridemo nikdar do drugega kakor do barbarstva, do divjosti.

Močna in mirna ljubezen do resnice nas vodi do čiste svetlobe.

Versko vprašanje mora tudi med Slovenci na površje, da se vendar domenimo in združimo. Kaj nas loči? Verjemite, da ne toliko narodnostno, kolikor versko vprašanje. Vse me uči, da je med nami tako-le: Kdor spoznava, kakšna mati ga je rodila, ta nima nič pomislekov, da ne bi bil narodnjak z dušo in telesom. Kar se tiče vere?? O, v tem je vse drugače. Vera prime človeka in ga hoče imeti popolnoma, človek pa se ustavlja.

Ali ne veste, da verovati ni kar si bodi? Verovati ali ne verovati, to je včasih tako, kakor živeti in ne živeti.

Da bi pač oni, katerim tli to vprašanje v dnu srca kakor iskrica pod pepelom, vzdramili se in sklenili, da hočejo dognati to vprašanje!

A tudi oni, ki hoté druge pridobiti za vero, morajo vedeti, da ima um v veri svoje neizbrisljive pravice. Prav zato moremo verovati, ker imamo um; prav zato moremo tudi druge privésti do vere, ker imajo pamet in razsodnost. Kjer ne sveti prirodna luč pameti, tam tudi ne vzbuja k veri nadnaravna luč božje milosti.

Torej versko vprašanje, vprašanje o najvišjih resnicah, na dan! To vam je ono čisto človeško vprašanje, v katerem dobimo odgovor za vsako drugo: narodnostno, socialno, politično — in ono tako zakrito vprašanje našega srca, vprašanje srčnega mirú in notranje sreče.

Dr. Fr. L.